NÁRODNÉ LESNÍCKE CENTRUM
Lesnícky výskumný ústav Zvolen
Stredisko lesníckej ochranárskej služby

Ing. Andrej Kunca, PhD.
Ing. Dušan Brutovský, CSc.
Ing. Slavomír Finďo, CSc.
Ing. Juraj Galko, PhD.
Ing. Andrej Gubka, PhD.
Ing. Peter Kaštier, PhD.
Dr. Ing. Bohdan Konôpka
Ing. Roman Leontovyč, PhD.
Ing. Valéria Longauerová, PhD.
Ing. Miriam Maľová
Ing. Christo Nikolov
Ing. Jozef Vakula, PhD.
Ing. Milan Zúbrik, PhD.

SIGNALIZAČNÉ SPRÁVY O VÝSKYTE ŠKODLIVÝCH ČINITEĽOV V LESOCH SLOVENSKA

01/2011

Banská Štiavnica

13. 4. 2011

Obsah

1 Návrhy opatrení na ochranu lesa [§ 48 ods. 2 písm g] ... 3
2 Výskyt škodlivých činiteľov v roku 2010 a prognóza pre rok 2011 ... 3
3 Poškodenie kultúr hlodavcami ... 4
4 Prognóza pre rok 2011 ... 4
4.1 Patogénne huby ... 4
4.2 Podkôrny a drevokazný hmyz ... 5
5 Akreditácia LOS ... 5
6 Záver ... 5

1 Návrhy opatrení na ochranu lesa [§ 48 ods. 2 písm g]

Lesnícka ochranárska služba posudzovala „návrhy opatrení na ochranu lesa proti šíreniu škodlivých činiteľov z území s piatym stupňom ochrany prírody“ (ďalej len „NOOL5“) pre rok 2011. Posudky nadväzovali na vyhodnotenie roka 2010 spracované OLH, pričom často svoje vyhodnotenie posielali aj správy ŠOP.

V oveľa väčšej miere boli na LOS zasielané vyhodnotenia roku 2010 ako rok predtým. Úroveň NOOL5 pre nasledujúce vegetačné obdobie sa každým rokom zvyšuje. Formálna úprava bola zvyčajne v súlade s Prílohou č. 1 k „Spoločnému usmerneniu“ (http://www.los.sk/spol.html). Celkovo kvalitnejšie NOOL5 však boli spracované OLH pre štátne lesy ako pre neštátne lesy. Treba však pripomenúť aj to, že stanoviska ŠOP sú častokrát podrobné, doplnené kvalitnými digitálne spracovanými mapovými prílohami a pre nás ďalším zdrojom informácii o vývoji poškodenia ekosystémov.

V zmysle § 28 zákona č. 326/2005 z. z. o lesoch (ďalej zákon o lesoch) obhospodarovateľ zabezpečuje opatrenia ochrany lesa, okrem území s 5. stupňom ochrany. Ak by teda tieto NOOL5 nepripravoval príslušný OLH, náklady na ochranu by aj v ochrannom pásme plne hradil obhospodarovateľ. To, že je to nedostatočná podpora, si LOS uvedomuje. Preto sme v roku 2009 navrhli, aby OLH evidoval pre vlastné potreby (a pre možnosť informovať verejnosť) aj náklady na opatrenia nielen v „ochrannom pásme“ v zmysle § 17 zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov, ale aj v tzv. *nárazníkovom pásme* (ktoré je definované len v odborných článkoch LOS), čo je vyjadrením skutočne potrebných nákladov na ochranu lesa pred škodlivými činiteľmi šíriacimi sa z území, kde nebola povolená náhodná ťažba.

2 Výskyt škodlivých činiteľov v roku 2010 a prognóza pre rok 2011

Koncom marca 2011 sme ukončili zadávanie údajov z Hlásení L116 (Hlásenie o výskyte škodlivých činiteľov) do elektronickej databázy. Spracovalo sa 3952 hlásení, ktorých výmera pokrývala 1,601 mil. ha lesa. Každoročne sa zvyšuje počet hlásení, čo svedčí aj o náraste rozdrobenosti lesov. Výmera lesa je na približne rovnakej úrovni ako v roku 2009. Údaje z týchto hlásení tak reprezentujú približne 81 % z výmery lesov na Slovensku.

Podľa týchto údajov sa v roku 2010 vyťažilo 8,2 mil. m^3 dreva, z toho 5,1 mil. m^3 náhodnej ťažby, čo je 62,5 % podiel na celkovej ťažbe (Obrázok 1).

Aký je vývoj spracovanej hmoty poškodenej podkôrnym a drevokazným hmyzom? Prejavil sa vplyv vlhkého roka 2010 na poškodenie lesa hubovými patogénmi? Aký bol objem poškodenej drevnej hmoty vetrom v roku 2010? Aký objem nespracovanej kalamitnej hmoty atraktívnej pre sekundárnych škodlivých činiteľov zostal ku koncu roka 2010 nespracovaný? Aká je prognóza vývoja kalamitného premnoženia mníšky veľkohlavej?

Odpovede aj na tieto otázky odznejú na medzinárodnej konferencii **Aktuálne problémy v ochrane lesa 2011**, ktorá sa bude konať **28. – 29. 4. 2011** v Novom Smokovci. Program a prihláška sú zverejnené na internetovej stránke www.los.sk. Záujemcovia sa môžu prihlásiť do 18. 4. 2011

(pondelok). Účastníkom bude pri registrácii odovzdaný „zborník príspevkov z riešenia projektu APVV v rokoch 2007-2010“ a kniha „Biotickí škodcovia lesov Slovenska“. Všetci ste vítaní.

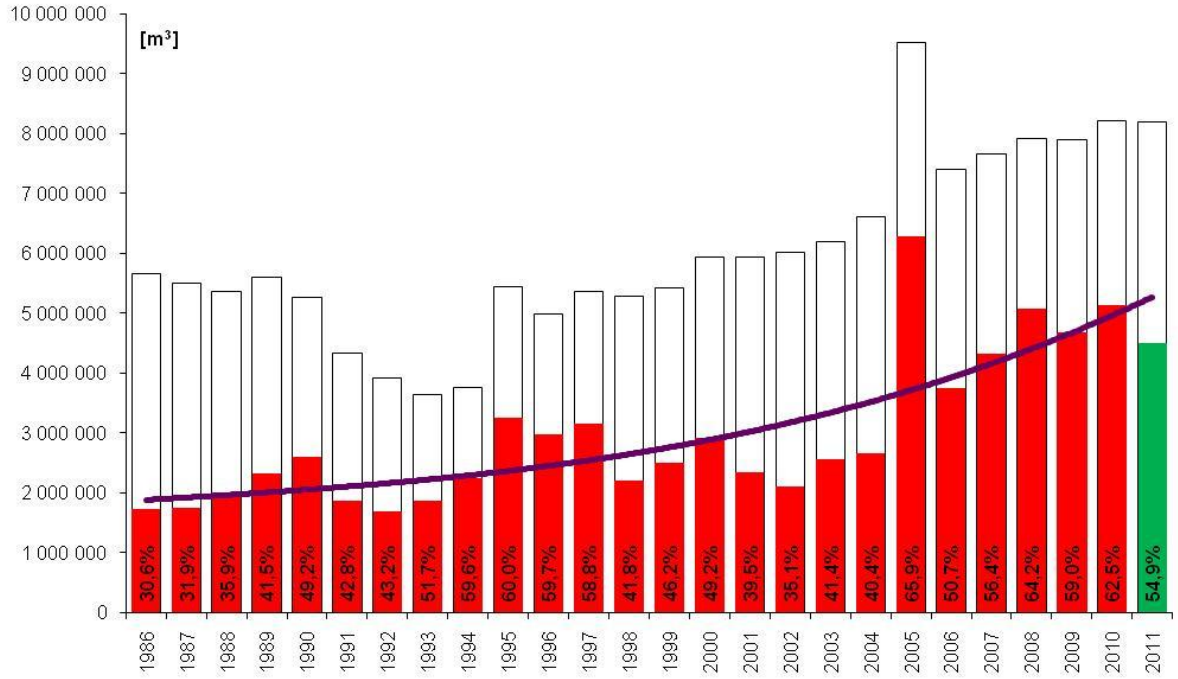

Obrázok 1. Vývoj ťažby celkovej a náhodnej (červený stĺpec) na Slovensku podľa Hlásení L116 s prognózou (zelený stĺpec) do roku 2011

3 Poškodenie kultúr hlodavcami

V oblasti povodia Dunaja, ktorá bola v minulom roku taktiež ovplyvnená záplavami, sme začiatkom roka 2011 riešili poškodenie kultúr topoľa. Na základe príznakov poškodenia sme vylúčili poškodenie hubového pôvodu (*Cryptodiaporthe populea* – dotichíza topoľov) a za pôvodcu určili hlodavce. Tie v čase dlhotrvajúcich zrážok, nasýtenia pôdy vodou a záplav nachádzali úkryt a zdroj potravy aj na kmeňoch týchto topoľov, kde poškodzovali kôru a vodivé pletivá. Zistené poškodenia však nespôsobilo úhyn kultúr. Poranenia boli už zasušené a čiastočne kalusované. Žiadne obranné opatrenia proti hlodavom ani ochrana sadeníc pred následným poškodením hlodavcami nebola nevrhnutá.

4 Prognóza pre rok 2011

4.1 Patogénne huby

Vzhľadom na vlhký rok 2010 predpokladáme poškodenie koreňov a následné zvýšenie ich kolonizácie podpňovkami a inými pôdnymi patogénmi koreňov. Ich vplyv sa začne prejavovať v roku 2011 a predpokladáme, že bude trvať niekoľko rokov. Stromy napadnuté koreňovými hnilobami je potrebné asanovať predovšetkým ako prevencia pred sekundárnymi škodlivými činiteľmi a kvôli miernemu zníženiu dostatočného substrátu pre tieto huby.

Opäť v súvislosti s vlhkým rokom sa na mnohých lokalitách sypavkovité ochorenie ihlíc ihličnanov vizuálne prejavuje až v týchto dňoch. Silný tlak spór sypavkovitých húb je možné zmierniť:

- znížením vlhkosti vzduchu bojom proti burine,
- znížením hustoty porastov a
- pravidelným ochranným (preventívnym) ošetrením ihlíc povolenými fungicídmi (aktuálny zoznam povolených prípravkov: http://www.los.sk/pdf/zoz_prip.pdf)

Predpokladať zvýšený výskyt hrdzí nie je v súčasnosti možné. Vzhľadom na výskyt jednodomých hrdzí na smreku (*Chrysomyxa abietis*) v roku 2010, je možné, že sa na týchto lokalitách opäť vyskytnú.

4.2 Podkôrny a drevokazný hmyz

Predpokladáme, že trend v spracovávaní kalamity bude pokračovať a situácia s premnoženým podkôrnym hmyzom sa bude zlepšovať. Avšak vzhľadom na:

- stále dostatok atraktívnej hmoty pre naletenie a
- stále nadpriemerne vysoké objemy nespracovanej kalamitnej hmoty, ktorá je zdrojom podkôrneho hmyzu

je tu riziko pokračovania šírenia podkôrneho hmyzu a hynutia smrečín. Teplé a suché počasie môže byť určujúcim faktorom tohto procesu.

5 Akreditácia LOS

V týchto dňoch sme skompletizovali podklady a požiadali akreditačnú autoritu Ústredný, kontrolný a skúšobný ústav poľnohospodársky v Bratislave o udelenie **certifikátu o spôsobilosti skúšania biologickej účinnosti prípravkov a iných prípravkov podľa zásad správnej experimentálnej praxe.** Tento certifikát umožní, aby výsledky našich pokusov pri zisťovaní biologickej účinnosti boli akceptované vo všetkých štátoch EÚ.

6 Záver

K hlavným akciám LOS v prvých mesiacoch roka 2011 patrili expertné posudky k NOOL5, spracovanie Hlásení L116, príprava medzinárodnej konferencie Aktuálne problémy v ochrane lesa 2011, príprava registračných pokusov s insekticídnymi sieťami a inými prípravkami, pokračovanie prác na výskumných projektoch zo zdrojov MPRV SR a EÚ. LOS aj v roku 2011 chce odovzdávať svoje poznatky z ochrany lesa pracovníkom lesníckej prevádzky rôznymi formami. Tešíme sa na spoluprácu.